

Boekbesprekingen

Alkmaardermeerboek II (1972) en III (1973)

De gegevens die in deze boekwerken te vinden zijn, zijn in verschillend opzicht indrukwekkend. Allereerst door het enorme aantal uren dat er geïnventariseerd is, maar vooral ook door de uitkomsten. Met name de Westwouderpolder en de Dijkerhemmen blijken gebieden te zijn, die rechtstreeks te vergelijken zijn met de waardevolle terreinen als Wormer- en Jisperveld, Ilperveld, Westzanerveld en dergelijke.

In deel II wordt het ontstaan en de geschiedenis van het Alkmaardermeer en omgeving besproken en een beschrijving gegeven van het gebied. Een groot aantal polders rondom het meer worden beschreven (incl. kaartjes) waarna per polder in tabelvorm het aantal broedvogels per soort over 1972 wordt vermeld. Hier en daar worden hydrobiologische gegevens (o.m. van waterwantsen) toegevoegd. In een overzicht van de broedvogels rond het Alkmaardermeer worden 92 vogelsoorten afzonderlijk besproken. Vele verspreidingskaartjes verduidelijken de tekst. De aantallen die hier uit de bus komen zijn bijzonder interessant met name die van de eenden en de weidevogels. Ook de moerasvogels vertonen een interessant beeld. Van deze laatste vogels (Roerdomp, rallen, Zwarte Stern, rietzangertjes e.d.) zou wellicht door rust in bepaalde gebieden het aantal kunnen worden opgevoerd. Het botanisch overzicht van het gebied zal later van groot belang kunnen worden als wijzigingen van de flora in verband kunnen worden gebracht met de achteruitgang van bepaalde vogelsoorten. In het hoofdstuk 'Enkele slotconclusies' worden als eerste ornithologische waardevolle gebieden genoemd: Krommenieërwoedpolder (noordelijk deel), Westwouderpolder, Dorregeesterpolder en Hempolder. Bovendien worden de planologische aspecten en de bezwaren daartegen besproken, evenals de plannen op staats-, provinciaal en gemeentelijk niveau.

Deel III werd tevens uitgegeven als 'Aytha' jaargang 12 - nr. 3 (1973). In tegenstelling tot het tweede deel waarvan de titel 'De flora en fauna van het

Alkmaardermeergebied' wordt het derde deel met de titel 'Waterwild in het Alkmaardermeergebied' aangeduid.

In dit deel wordt aandacht besteed aan de vogels buiten de broedperiode vooral de doortrek van het 'waterwild'. Gegevens van de winterseizoenen 1971/1972 en 1972/1973 zijn hierin verwerkt. Gewoonlijk werd een bepaalde telroute aangehouden. De bespreking geschiedt per soort met daarbij tabellen en grafieken. Het verslag wil in de eerste plaats de waarde van het gebied voor de watervogels aantonen, dat volgens de normen van het IWRB van internationale importantie is. Vooral over de Smient werden interessante gegevens verkregen. Ook hier blijkt dat, evenals in het Utrechtse plasseengebied, het uitdiepen van de plassen voor zandwinning zonder meer onwenselijk is daar dit nu al zeer nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft opgeleverd.

De boeken hebben de waarde van het gebied dubbel en dwars aangetoond waarmee in de toekomst terdege rekening zal moeten worden gehouden. De waarnemers en de samenstellers hebben hier te zamen een prachtig stukje werk verricht.

J. T.

'Alkmaardermeerboek II' (1972) 'De flora en fauna van het Alkmaardermeergebied'. Samengesteld door J. M. Hoekman, M. Schreijer, H. Timmerman, W. Rol, J. E. Winkelman. Onder redactie van J. M. Hoekman. Uitgave van de biologische werkgroep 'Het Markerveld' en de NJN-afd. 'Zaanstreek'. Gestencild 206 pagina's.

'Alkmaardermeerboek III' (1973) 'Waterwild in het Alkmaardermeergebied'. Samengesteld door W. Rol en J. M. Hoekman. Uitgave van de biologische werkgroep 'Het Markerveld', NJN-afd. 'Zaanstreek' en de NJNij-Vogelwerkgroep. Gestencild 86 pagina's.

Deel II is nog slechts beperkt verkrijgbaar door storting van f 9,50 op postgirorek. 3 052 189 t.n.v. Penn. B.W.G.M., Jan Steijnstraat 53, Zaandijk.

Deel III is onbeperkt verkrijgbaar voor f 6.—.

Dijkerhemme natuurgebied?

In 'Trias' (nr. 4 - 1973 - p. 4-26) de gecombineerde uitgave van de drie jeugdbonden voor natuurstudie wijdt men vrijwel het gehele nummer aan een artikel van Joke Winkelman en Jaap Hoekman. Het gaat hier om het

schiereiland Dijkherhemme (17,5 ha) dat deel uitmaakt van de zuidoever van het Alkmaardermeer. Als broed- en doortrekgebied blijkt dit gebied zeer waardevol. Door acties hoopt men het te kunnen behouden, waarvoor men contact op kan nemen met Contact Natuurbescherming Noord-Holland, Pinksterbloemweg 22, Bergen N.H.

Stimmen europäischer Vögel

De bekende serie 'Stimmen einheimischer Vögel' thans genoemd 'Stimmen europäischer Vögel' is wederom met een tweetal platen uitgebreid. Plaat 1 bevat de geluiden van vooral in het zuiden thuishorende soorten als Rose Spreeuw, Kalanderleeuwerik, Moorse Nachtzwaluw, Dwergooruil, Raaf, Spaanse Keizerarend, Vale Gier en Sperwer. Plaat 2 laat achtereenvolgens de geluiden horen van Goudplevier, Zwarte Ruiter, Groenpootruiter, Moerassneeuwhoen, Roodmus, Wilgengors, Bruinkopgors en Kraanvogel, soorten dus die meer in het noorden hun broedgebied hebben.

De platenhoezen bevatten korte teksten bij elke soort, waarbij tevens plaats en datum van de opname zijn vermeld.

H. J. L.

Dr. C. König: Stimmen europäischer Vögel 1. Langspeelplaat. 45 toeren. Bestelnr. ISBN 3-440-09009-6. Prijs DM 9,80. Diol. Ing. K. Penski: Stimmen europäischer Vögel 2. Langspeelplaat. 45 toeren. Bestelnr. ISBN 3-440-09009-4. Prijs DM 9,80. Kosmos-Verlag Franckh'sche Verlagshandlung, Postfach 640, Stuttgart 1.

Vogels uit de Gordel van Smaragd

Onder deze titel brengt de Europese Fono Club naast de bekende grammofoonplaten 'Hoor de vogels' thans twee uitstekende platen uit met de geluiden van vogels van Malakka. Niet minder dan 26 soorten zijn door G. J. Teeuwen ter plaatse opgenomen en door K. Zweeres van een korte beschrijving in het Nederlands en Engels voorzien. De zeer fraaie tekeningen zijn van de hand van H. J. Slijper. Een aanwinst in ons geluidenarchief. Enkele soorten waarvan oeluiden op deze platen staan, zijn Beo, Paradijsvliegenvanger, Schamaliester, Pauwfazant, Rouwkoekoek, Grote Roodkootimelia, Argusfazant en Zwartkuifekster.

H. J. L.

G. J. Teeuwen: Vogels uit de Gordel van Smaragd. Twee 33-toerenplaten in een

vierkleurenhoes. Teksten van K. Zweeres en pentekeningen van H. J. Slijper. Europese Fono Club, Wetenschappelijke Uitgeverij B.V., Amsterdam. Prijs f 16,50 (ook te bestellen door storting op giro 1882 523 t.n.v. Vogelbescherming, Utrecht, waarna de platen franco per post worden toegezonden).

Singvögel - Jahresvögel

Een wandplaat van 64 x 92 cm met uitstekende tekeningen in kleur van de hand van Marianne Golte-Bechtle waarop 19 vogelsoorten staan afgebeeld die ook in de winter bij ons blijven. Deze plaat gecombineerd met een heerlijk plaatje met geluiden van de bedoelde soorten geeft de mogelijkheid om al luisterende naar de betreffende soort te kijken en deze aldus zowel op het gezicht als op het geluid te leren kennen.

Te zien en te horen zijn achtereenvolgens Koolmees, Pimpelmees, Glanskop, Zwarte Mees, Kuifmees, Kuifleeuwerik, Roodborst, Merel, Boomklever, Winterkoning, Vink, Groenling, Putter, Kneu, Sijs, Goudvink, Geelgors, Huismus en Ringmus.

H. J. L.

M. Golte-Bechtle: Singvögel - Jahresvögel, wandplaat in kleur. Bijbehorende 45 toeren langspeelplaat met opnamen van prof. dr. W. Grüninger. Platenhoes met uitvoerige beschrijving van de geluiden. Bestelnr. 3-440-04020. Prijs DM 14,80. Kosmos-Verlag Franckh'sche Verlagshandlung, Postfach 640, Stuttgart 1.

Posters met afbeeldingen van vogels

Voor de vogelliefhebbers die nog nooit kennis hebben gemaakt met gekleurde tekeningen van H. J. Slijper zullen de vier nu verkrijgbare vogelposters een openbaring zijn.

De afgebeelde soorten zijn Kerkuil, Havik, Lannervalk en Dwegarend. Soorten die Slijper als zijn broekzak kent en dan ook wel zo prachtig heeft weergegeven dat veertje voor veertje voor ons levend zijn geworden. Wij menen dat een ieder die de posters heeft gezien er minstens één van in zijn bezit wil hebben. De posters zijn gedrukt in vijf kleuren op 150 grams HVMC papier. De prijs bedraagt f 8,50 per stuk en ze zijn verkrijgbaar bij warenhuizen (V & D), postershops, boek- en kunsthandelaren e.d. Het is een uitgave van Verkerke Reproducties B.V., Bennekom. Ook verkrijgbaar bij Vogelbescherming.

J. T.

De vogels van Noordwijk

Nu eens geen grote regionale avifauna op kunstdrukpapier uitgegeven, maar een uitgebreide plaatselijke in een eenvoudige maar goed verzorgde uitvoering, waarmee we de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk graag willen complimenteren.

Na de inleidende hoofdstukken 'Terugblik' van drs. C. J. M. Verweij, 'Het landschap van Noordwijk' van E. Aartse, 'Duinonderzoek' van A. Cramer, 'Het vogelasyl van Noordwijk' van D. Hoek, 'Vogelsterfte voor de kust' van H. van der Linden en 'Vogels onderweg' van Jelle van Dijk komt ten slotte het uitgebreide 'Overzicht der waargenomen vogels' naar gegevens tot 1 januari 1973 van in totaal niet minder dan 266 soorten.

Om uit het voorwoord van dr. J. Verweij te citeren 'Maar wat hebben ze gewerkt'. Inderdaad is een niet geringe hoeveelheid materiaal verwerkt en op een overzichtelijke wijze gerangschikt. Onder het hoofdstuk 'Vroeger en nu' geeft men nog een vergelijking van gegevens van een aantal soorten van omstreeks 1920 en gegevens verzameld gedurende de laatste zeven jaren. Ook hier is een duidelijke verarming te constateren. Soorten die als broedvogel geheel verdwenen zijn bijvoorbeeld Grauwe Kiekendief, Bontbek- en Strandplevier, Holenduif, Nachtzwaluw en Matkop.

H. J. L.

Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk: 'De vogels van Noordwijk'. 11 foto's, 10 tekeningen en een kaart, 94 pagina's (1973). Te bestellen door overmaking van f 3,50 (leden en donateurs f 3,—) en f 1,75 portokosten op giro 2573795 t.n.v. Vogelbescherming Noordwijk.

Het Leudal

Het boek bestaat uit een twaalfstal hoofdstukken, verdeeld in bijdragen over de 'natuur' van het Leudal-gebied, en over de 'cultuur', aangevuld met drie algemenere hoofdstukken. Deze 'inleiding' wordt gevolgd door een oriënterend artikel, waarin het Leudal vanuit geomorfologisch gezichtspunt wordt gezien. Daarna komen nog drie specifieke hoofdstukken over de natuur, en vervolgens vier over de cultuur. Het geheel is aangevuld en onderbroken door enkele algemene hoofdstukken namelijk over het beheer van het reservaat, over de verhouding van natuurbehoud en recreatie en over de bedoelingen

van de Studiegroep Leudal en Omstreken.

Een uitvoerig hoofdstuk (IV) is door T. Lemaire en H. Moller Pillot gewijd aan de 'Avifauna van het Leudal'. (22 pag.) Het gebied bestaat globaal uit drie elementen nl. beken, bos en open terrein. In de verdeling watervogels, bosvogels, vogels van open terrein en stootvogels en uilen geven de schrijvers een lijst met een statusaanduiding van de in het gebied sedert 1925 waargenomen vogelsoorten (146).

In een afzonderlijk deel van het hoofdstuk wijdt Moller Pillot een uitvoerige beschrijving aan de IJsvogel, wellicht de meest karakteristieke broedvogel van het Leudal, alhoewel de laatste jaren de achteruitgang verontrustend is. Watervervuiling, beeknormalisatie, ruilverkaveling, insecticiden, het ontbreken van bomen en struiken langs de beken en de recreatie zijn de punten die de IJsvogelstand geen goed doen.

In de nabeschuiving noemen de schrijvers een aantal maatregelen waardoor een verdere achteruitgang van de vogelstand in het Leudal wellicht zal kunnen worden tegengegaan.

Met de uitgave van deze bundel hoopt men op erkenning, de bescherming en het juiste beheer van dit gebied in de toekomst. Wij hopen samen met de uitgevers van dit prachtige boek, dat reeds na twee maanden een tweede druk beleefde, dat dit unieke gebied tot in de lengte van dagen behouden mag blijven.

Onder redactie van Ton Lemaire: Het Leudal. Beeld van een Midden Limburgs beekdal. 215 pag., 55 foto's, tal van kaarten en pentekeningen (1973). Tweede druk. Uitg. Studiegroep Leudal e.o., Haalen. Bestelling van dit boek kan uitsluitend geschieden door overmaking van f 15,— (kostprijs f 12,50 + f 2,50 verzendkosten) op bankrekening 11.86.90.280 bij de Boerenleenbank te Haalen (postgiro bank 1051909, t.n.v. de Studiegroep 'Leudal e.o.') 'onder vermelding van 'Boek'.

Nestkastverslag '73 Asserbos

Ruim tweederde deel van de nestkasten in het Asserbos, d.w.z. 170 nestkasten werd door leden van de N.J.N. afdeling Assen, gecontroleerd. Behalve Koolmees, Pimpelmees, Ringmus, Zwarte Mees en Gekraagde Roodstaart werden 10 nesten van de Bonte Vliegenvanger vastgesteld. Verder wordt vermeld dat een nest van een Blauwe Reiger door kwajongens werd vernield.

De voedselbiologie van de Aalscholver

Met als vraagstelling 'Wat zijn de mogelijke gevolgen van de inpoldering van Zuidelijk Flevoland en de Markerwaard voor de aalscholverkolonie van het Naardermeer?' heeft Han de Boer als doctoraal-onderwerp voor het Zoölogisch Laboratorium van de Rijksuniversiteit te Groningen en met begeleiding van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer een uitgebreid onderzoek ingesteld naar de voedselbiologie van de Aalscholver. Het resultaat is een 74 pagina's tellend gestencild rapport geworden, waarin aan de hand van waarnemingen over de voedseltrek, het foerageren, het dagritme, de trekroutes, de verschillende foerageergebieden, de rust- en verzamelplaatsen en het voedsel en met behulp van 15 tekstfiguren, 23 tabellen en 7 bijlagen een uitgebreid inzicht in dit belangrijke onderwerp wordt gegeven.

De twee thans nog bestaande kolonies namelijk die van Wanneperveen en van het Naardermeer zijn beide zeer kwetsbaar. Die van Wanneperveen loopt de meeste kans geheel te verdwijnen. De achteruitgang daar is voor een groot deel te wijten aan het verloren gaan van visgronden binnen redelijke vliegafstand.

De kolonie van het Naardermeer zal veel van het benodigde viswater verliezen bij drooglegging van de Markerwaard. Geschat wordt dat voor zeker 40% van de aalscholverpopulatie het voedselgebied verloren gaat. Ook zandwinning tot grote diepte is, aangezien de Aalscholver voornamelijk bodemvis (pos) eet, zeer nadelig en zal in de toekomst een verlies van 70% van het voedselgebied betekenen.

Daarnaast spelen watervervuiling, waterrecreatie (42% van de foeragevluchten is overdag), hoogspanningsleidingen (berekend verlies van 100 Aalscholvers van maart tot en met juli, hetgeen een jaarlijks verlies betekent van 100 geheel of gedeeltelijke broedsels), sportvisserij en vergiftiging door chemische stoffen een niet te onderschatten rol.

Enige suggesties worden gedaan voor de mogelijke vestiging van nieuwe kolonies namelijk bij het Lauwersmeer, het Tjeukemeer, de bossen bij Den Oever, De Zwolse Hoek (Oostelijk Flevoland), De Biesbos en het Grevelingenbekken.

De gegevens van dit rapport verdienen

de volle aandacht en het is gewenst het onderzoek voort te zetten en verder uit te breiden.

H. J. L.

Vogelpopulatie Onderzoek (1972) in Ockenrode en de Westlandse Duinen

Totaal werden er in 1972 niet minder dan 74 soorten broedend aangetroffen (in 1965 reeds 69 soorten). Hieronder bevinden zich o.a. Zomertaling, Slob-eend, Kuifeend, Boomvalk, Kleine Bonte Specht, Rouwkwikstaart, Kuifmees en Wielewaal. In aantal achteruit gingen Tortelduif, Veldleeuwerik, Boompieper, Zanglijster, Merel, Tapuit, Roodborsttapuit, Gekraagde Roodstaart, Zwartkop, Tuinfluit en Grasmus. Het rapport bestaat uit een voorwoord van mr. J. Kist, een inleiding, bestemmingsplannen van de gemeente 's-Gravenhage, een lange lijst waargenomen soorten en ondersoorten, overzicht broedgevallen 1971 en 1972, overzicht resultaten van kunstnesten en nestkasten ten behoeve van stootvogels en uilen, wijzigingen in de avifauna door veranderingen in het biotoop en gecombineerd overzicht van de resultaten van het vogelringstation 'Dirk Hoos' en de mistnetvangsten.

In totaal werden 1684 vogels geringd, verdeeld over 39 verschillende soorten w.o. Zwartkopmeeuw en Klapekster. Bijzondere vangsten met de mistnetten waren o.a. Kleine Strandloper, Siberische Gestreepte Strandloper, Grote Gele Kwikstaart, Draaihals, Sperwergrasmus en de Fitis (Phyll. tr. acredula). In 3 hoofdstukken zijn terugmeldingen van geringde vogels uitgewerkt. Ook het verslag over 1971 is nog verkrijgbaar. Beide verslagen zijn prachtige stukjes werk, waarin de gegevens goed zijn uitgewerkt.

De interpretatie van de gegevens, de samenstelling en de uiteindelijke redactie van deze rapporten werd verzorgd door H. Rijken en N. D. van Swelm.

J.T.

Prijs per rapport f 3,50, vermeerderd per rapport met f 1,— porto, over te maken op postrekening 2725187 t.n.v. Vogelpopulatie-Onderzoek Ockenrode, p/a Woudenbergstraat 125, 's-Gravenhage.

Vogelkalender 1974

De Onderlinge Levensverzekering Mij. 's-Gravenhage' (niet te verwarren met de Olveh van 1879) geeft dit jaar — voor intern gebruik — een vogelkalender met schitterende kleurenfoto's uit. De kalender is samengesteld uit het werk van leden en begunstigers van het Vogelpopulatie-Onderzoek Ockenrode. Dank zij genoemde maatschappij is het ook voor de lezer van 'Het Vogeljaar' mogelijk deze kalender voor een luttel bedrag aan te schaffen. De opbrengst van de kalender zal geheel ten goede komen van het Vogelpopulatie-Onderzoek Ockenrode. Dit onderzoek dat reeds vanaf 1965 plaats vindt in de Westlandse Duinen en op het landgoed 'Ockenrode' in de gemeenten Den Haag en Monster omvat o.m.:

- een meerjarige studie naar kwantiteit, kwaliteit en fluctuaties van de plaatselijke broedvogelbevolking;
- trekonderzoek o.a. door middel van het ringen van vogels;
- onderzoek naar de invloed en noodzaak van jacht;
- pogingen de vogelstand te verrijken en/of te bestendigen o.a. door het plaatsen van kunstnesten en nestkasten voor stoot- en zangvogels;
- het verzamelen van gegevens teneinde een juist natuurbeheer mogelijk te maken en terreineigenaren te adviseren en te informeren.

De gegevens staan ten dienste van vogel- en natuurbescherming. Het behoud van het onderzochte gebied is momenteel in geding. Dit jaar reeds wordt het terrein ernstig bedreigd door de aanleg van een fietspad. De leden van het onderzoek dienden bezwaarschriften in en gingen in beroep bij de Kroon daarbij o.a. gesteund door de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels.

De minister van C.R.M. is verzocht het gebied tot natuurreservaat te bestemmen ineenolge de Natuurbeschermingswet. Nieuwe onverantwoorde schendingen van het natuurgebied doemen, zoals te verwachten was. reeds op zoals bijvoorbeeld het plan van de gemeente Monster om een groot deel van het gebied op te offeren ten behoeve van de bouw van hotels, motels, vakantie-woningen, restaurants enz. Het Vogelpopulatie-Onderzoek Ockenrode vecht daar tegen.

Op de kalender zijn afgebeeld: Zeekoet, Roodkeelduiker, Blauwe Kieken-

dief, Griel, Zwarte Zeekoet, Ransuil, Jan van Gent, Oehoe, Stormmeeuw, Woudaapje, Lepelaar en Ivoormeeuw.

Fred. van Olphen en Norman D. van Swelm. De Onderlinge Levensverzekering Mij. 's-Gravenhage'. Vogelkalender 1974. Te verkrijgen door overschrijving van f 2,90 (incl. portokosten) op girorek. 3.035.450 t.n.v. Vogelpopulatie-Onderzoek Ockenrode, 's-Gravenhage.

Vogelkalender 'Schöne Vogelwelt'

De nieuwe Kronen-Kalender 1974 is nu op groter formaat en in nieuwe uitvoering verschenen. Een drie-talig kalendarium maakt de kalender ook voor het buitenland bruikbaar.

De achterzijde van elke plaat bevat een beschrijving van de verbreiding, kenmerken en gedrag, biotoop, voortplanting, voedsel en trek uit 'Mitteleuropäische Vogelwelt' van dr. Kath. Heinrich.

De afbeeldingen zijn van F. Murr (Kuifmezen, Grote Bonte Specht, Kortsnavelboomkruiper, Koolmezen, Waterhoen, Heggemus, Blauwe Reiger, Kleine Barmsijzen, Fazanten, Kruisbekken), L. Binder (Rode Wouw) en F. Bäuerle (Grijze Gors).

J.T.

Schöne Vogelwelt. Kronen-Kalender 1974. Kronen-Verlag, Erich Cramer, 2-Hamburg-50 (Altona). Prijs f 13,35.

Vogel-Kosmos-Kalender

In zijn serie kalenders heeft Kosmos ook dit jaar weer een vogelkalender met 12 prachtige kleurenfoto's van T. Angermayer, H. Reinhard, W. Bechtle, R. Siegel en H. Schrempf. De afgebeelde vogelsoorten zijn Blauwe Reiger, Bosuil, Zanglijster, Witte Kwikstaart, Ooievaar, Roodborst, Havik, Fazant, Houtduif, Boomklever, IJsvogel en Flamingo's. Bij elke plaat is een korte tekst opgenomen.

H. J. L.

Vogel-Kosmos-Kalender 1974. 29,5 x 32 cm. Bestelnr. ISBN 3-440-04011-9. Kosmos-Verlag Franckh'sche Verlagshandlung, Postfach 640, Stuttgart 1. Prijs DM 9.80.

Beheersplan 'De Landschotse Heide'

De redactie van 'Het Vogeljaar' kan volledig akkoord gaan met dit voorgestelde beheersplan van de Vogelwerkgroep 'De Kempen' en beveelt de lezers aan adhesiebetuigingen te zenden aan de Vogelwerkgroep 'De Kempen', p/a Evestraat 18 te Veldhoven N.B. (zie het vorige nummer, pag. 492).